

બાલસાહુ—શતક

યાને

સુરતનો બીડન—સ્કવેર.

સ્વનાર તથા છપાવી પ્રસીધ્ધ કરનાર

ખુશાલભાઈ પ્રાગજી દેશાઈ.

હા, ખરસાહ, વાયા અમલસાહ.

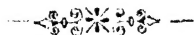
સર્વત્ર ૧૯૧૫

સર્વત્ર ૧૯૧૬

સર્વ હક માલીક સ્વધિન રાખ્યા છે.

ધી સંદેશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ સુરત.

મુક્ય દોહ આના.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गजराती कर्मीरासिद्ध विभाग]

अनुक्रमिक २५२

वर्गीक

पुस्तकनुं नाम ७५५५७ २५८३

विषय टी. : १

બાલાજી-શતક

યાને

સુરતનો બીડન-સ્કવેર.

રચનાર તથા છપાવી પ્રસીધ્ધ કરનાર

ખુશાલભાઈ પ્રાગજી દેશાઈ.

ડા. ખરસાડ, વાયા અમલસાડ.

સવંત ૧૯૬૫

શને ૧૯૦૯

સર્વ હુક બાલીકે સ્વધિન રાખ્યા છે.

ધી રાંદેર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ સુરત.

મૂલ્ય દોઢ આનો.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી ઓપીરાઈટ સંગ્રહ
૫૨

ખાલાજી—શતક.

યાને

(સુરતનો ખીડન—સ્કવેર.)

(શાહુલવિક્રિત વૃત.)

પામ્યા દિગ્ગજથી થઇ, હિન્દ-ભુમી, જે શહેરમાં લાંગરી
મો'ટાં જંગિ ઝહાઝથી, પ્રથમ જ્યાં વેપાર માંડિ કરી
પ્રજ્યાતાં અતિ પૂર્વનાં, નગરના, પ્રસિદ્ધ ગોષીપુરે
દીઠા ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે—૧
દીઠાં દેવલ દેવ દેવિ ફરતાં, ચોપાસનાં બાઝમાં
રક્ષા ખીડન-સ્કવેરની કરી રહ્યાં, દેશોત્કર્ષ કાર્યમાં
ખાલાજી તુજ ટેકરે ખીડન તે, જ્યાં જંગી મેળા મળે
લીધું “ ખીડન-સ્કવેર ” નામ ભુમિયે, ખાલાજીને ટેકરે—૨

કે'તા છે, “બલિ-લોચ” લોક-સુરતી, ભૂમી બળી રાજની
 નબળાં બલિ-રાજનાં જગન શૂ? લેવા પદ્મિ ઇંદ્રની
 ડાહ્યાં આશન ઇન્દ્રનાં, શિવ તણાં કેલાસને શિખરે !
 દીઠા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૩

ગંગા પ્રહર વામને છડિ ધરી, દ્વારે બલી રાજને
 કિધું પ્રાશ્નિત વિષ્ણુએ, છળ તણું, લીધા પછી રાજને
 પાતાળે બલી ચાંપતાં નહિં ડગ્યો, શાખાશ ! ઢેકી ખરે !
 દીઠા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૪

લેવા સ્વાધીન રાષ્ટ્રની અધિશ્વરી, “કોન્ગ્રેસ” માહેશ્વરી
 મોડેરેટ બહુ મથ્યા, કળ કરી, પ્રાણપણે પાથરી
 પૂરી હોંશ થઈ નહિં સુરતમાં, બાલાજી બહારો કરે
 દીઠા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૫

હિન્દુસ્તાન દશે દિશા અળબળ્યું, કોન્ગ્રેસને લઈ જતાં
 બહારે નાગપુરી અઢયા સુરતમાં, મા'રાષ્ટ્રિ જ્યાં બાણતાં !
 ખાપડે ! ધન્ય ! તિલકે ! અર્વિંદે, ઝુંડા લિધા મોખરે
 આવ્યા બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૬

“ પ્રોવિન્શિયલ-કાનફરન્સ ” સુરતે, ખેલેલી મળી જે સમે
 ટ'ટો રૂશ વિદેશી કાપડ તણો, વોલન્ટિયર્સ રાષ્ટ્રિયે
 સ્વિકાર્યા નહિં પે'રવા, ખટપટો, ઉભી થઈ મો'ટી તે
 ખેલેલી, બીડન-સ્કવેરમાં, થઈ સભા બાલાજીને ટેકરે—૭

પ્રેસિડન્ટ સ્થળે છબી, ગણપતી, સ્થાપી હતી રાષ્ટ્રિયે

ડાહ્યાભાઈ વક્રીલ ભૂભાષક ઉભા, ખેલાજી એ ટેકરે
 ડાહ્યાભાઈ વત્કૃત્વ સરસ તે, ખેંચી લિધા આકૃષ્ટે
 ખેલે બીડન—સ્કવેર જાગૃત થયો, બાલાજીને ટેકરે—૮
 મોડા આવ્યા શુભાષદાશ વક્રીલ, જેડા પછી અધ્યક્ષે
 દીધો દેશિજી “ડ્રેસ” હામ નિજથી, રાખ્યો અણી-નોકતે
 નોકે રાષ્ટ્રિય હિતમાં, સુરતિયો, એકથે લિલા મોખરે
 દીડો બીડન—સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૯
 ખાપડે શ્રિગણેશનાં ગણપતી, કોન્ટ્રેસનાં કાળમાં
 જેડા આશન માંડિને સ્થિર થઈ, ચિરંજીવી સ્થાનમાં
 મંડાયા શ્રિગણેશ દેશ-શુર્જરા, ખેલી કિધો સુરતે
 જાગ્યો બીડન—સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૦
 ખાપડે શ્રિગણેશનાં ગણપતિ, સર્જીત સ્થપાવવા
 સંજોગો મહું એકડા કુદરતી, ખેલા “ગણાનંતવા”
 દેખાડ્યા ચિન્હ કુદરતે કન્દરન્સે, રાષ્ટ્રિય વોલિન્ટયરે
 પામ્યો પ્રસિદ્ધ શહેર સ્કવેર-બિડન બાલાજીને ટેકરે—૧૧
 આવ્યા સુરત શહેર નાગપુરથી, છાપો વળિ કાઢવા
 વધારો પત્ર “દેશ-સેવક” તણો, કોન્ટ્રેસને રક્ષવા
 માંડીવાળિ વિચાર ભાષક રૂડો, નિમંત્ર્યો તે ખાપડે
 આવ્યો બીડન—સ્કવેર વિર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૨
 ખાપડે શુજરાતને નવિગતી, આર્પિ કરી ગર્જના,
 ગાજ્યો દેશ શુજરાતનો, થરથર્યા, ટાંગાજ મૌવાલનાં

ખાપડે ગુજરાતમાં ન બુલિયે, મોહ્યાજ સંભાષકે ! !
 કેાખ્યો ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૩
 આભારી ગુજરાતને બહું કિધું, મૌવાલડા ડાળિને
 તા'રા' નામ ઉપરે મરિકિટે, જીવોજ આવારિને
 દાદા સાદ્યબ ખાપડે, સુરતના જહાલો મળ્યા એકત્રે
 ધુમ્યા ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૪
 મુક્તિ મોહન મંત્ર, શ્રી તિલકનાં, ભૂલે નહીં ગુજરા !
 દોડ્યા રાષ્ટ્રિય યોદ્ધા તે, અજીતસિં, મૌવાલડા શૂં કરો ? !
 સાથે “નેશનલિસ્ટ” ત્યાં સુરતનાં, વહારો પછી જ્યાં કરે
 હિભા ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૫
 હિભા રાયજી ડોકટરો, મનન્તજી, મેતા, અને દિક્ષિત,
 ડાહ્યાભાઈ વકીલ શ્રી કશનજી, વહારેજ ધાયા અદ્દ !
 સાથે પોપટભાઈ, નેશનલિસ્ટ, દેશોદ્યે જ્યાં ખડે !
 દીડા ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૬
 તા'રૂં અક્ષય નામ એા ! ઘઘ ગયું બાલાજીના ટેકરા !
 હિન્દિના, ઇતિહાસમાં અળકશે ! હંમેશ સ્વર્ણાક્ષરા !
 જુ'સાશે નહિં છાપ, તે, અવનવા, દેખાવ આંખે તરે
 જોયા ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે—૧૭
 તારી ભૂમિ પવિત્ર દેશ હિન્દમાં, યાત્રા ભવિષ્યે થશે
 સિન્ધુ, ભૂશિર, હિમગિરિ, નદિ તે, ઇરાવદી સર્હદે,
 બત્રાળું ઝુંડ આવશે, નિરખવા, ટોળાંજ સૂર્યપુરે,

જોવા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૧૮
 લોકો પ્રાન્ત અનેકનાં, હિન્દતણાં લીલાં પિળાં રંગના
 વસ્ત્રો, લાલ, ગુલાબિયાં, વિવિધ તે, જુદાજુદા વેશમાં
 આવ્યા, રાજ્યકિ' કાર્યની, ચળવળે, બાલાજી મેદાનમાં
 જોયો બીડન-સ્કવેર, કે, સુરતનો, આભા ધયા દેખતાં-૧૯
 બુલાતા, નહિં દિન, તે, સુરતનાં, સંધ્યા સમે બીડમાં
 ઘંટા દેવલ વાજતા ઘણુ ઘણી, નાદો નગારાંજનાં
 મંત્રોચ્ચાર ઉપાધ્ય દેશ હિતનાં, પોકાર, સિંહો કરે
 ગાજી બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે ૨૦
 જાળી, માળિ, અટારિ, ભિડભપકે, ચોપાસ આવાશમાં
 જોવા બિતરિ સ્વર્ગથી, સુરતમાં, આકાશી દેવાંગનાં
 જોવાં, ભારત વર્ષનાં, વિરનરો, પૂર્ણ પટે ઉપરે
 જોયાં બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૧
 ચૂડા કંકણ આપ્રણો, જળ હળ્યાં, ગુલાબી તે ગાલમાં
 હાથે ચિલ વિચિત્ર તે, નિરખતી, આશીષ દેતી ઘણાં
 વંદેમાતરં, ગોલતાં, શિશુઘણાં, કિડડાસમાં અંતરે
 ગાજ્યો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે બાલાજીને ટેકરે-૨૨
 છાપાના પ્રતિનિધિયો, બીડનમાં, આવ્યા બહુ દેશનાં
 વેપારી, જમિદાર, ખેડુતવળી, દેશાઈ દેશો તણાં
 પાટિલો, વળિ ટાકટરો, વકિલને, પ્રાઈસરો, મોટા તે
 આવ્યા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૩
 બાલાજી વળી આવીયા સુરતમાં, પ્રભાતનાં કાળમાં

જોવા સ્થાન સલાતણું, સુરતમાં, વિખ્યાતું એ મધ્યમાં
 અગ્રે ભારતવર્ષનાં વણિ બીજ, જે દેશ સેવા કરે
 આગ્યા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૪
 બેઠા'તા સહુ આવિને, ઉમળકે એકાશને, પાથર્ણે
 રાખી ભાવ સમાનતા, નહિં દિઠી, જૂદાઈ ત્યાં તે સમે
 ભાતૃ-ભાવ ઘણો દિઠો, બહુ સમે, સંયુક્ત એક્યબળે
 ઉભા બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૫
 વિદ્યાર્થી બહુ જુડમાં વણિ દિઠા, લોહી ઉગ્યા ઉચ્છળે
 પ્રાણાર્પણે ડગે નહિં, અચળતે તૈયાર સેવા કરે
 ચર્ચાતી દિન દિન ત્યાં હિન્દ દશા, ઉદ્ગાર મોકે કરે
 દીઠો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૬
 ઉડ્યાં “હિન્દ-બીડો” બહુ અવનવાં, રાતાં લીલાં રંગના
 ઉડ્યાં નોરણુ માળતે, પુલતણાં, મુઠ્ઠા વધાવે ઘણાં
 રાતી ત્યાં સુરખી દિઠી, ગગનમાં, સધ્યા તણાં ભાસ્કરે
 દીઠો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૭
 સન્યાસી, ઊપદેશકો હિન્દતણાં, જૂદા જુદા ભાગનાં
 આગ્યા પંડિત દેશના, કવિશ્વરો, આખા હિન્દુસ્તાનનાં
 ચો'પાન્યાં “ન્યુસપેપરો” સુ છબીઓ વેચાય ત્યાં થોડો
 દીઠો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૨૮
 લિન્ન લિન્ન વેશમાં, બહુ દિઠા, લોકો હિન્દુસ્તાનનાં
 બોળે રાજમુ-ચક્ષનો, અહિં મળ્યો, મેળો મહોત્સાહમાં

મુકિત દેશતણી થવા મથન જે, મો'ટા પ્રયાસો કરે
 આઠ્યા બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૨૯
 પૈસા પૈ લઈ બાલકાં, ખરિદતાં, ન્હાની રૂડી ચોપડી
 દોડે, ને વળિ આખડે, વળિ પડે, વિચિત્ર ટોળી મળી
 છુ'દે, ને, ગબડાવતા, પરસ્પરે, તોફાન ત્યાં આદરે
 દીઠો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૦
 બાવાનું ખુમચા ભરી, પુલતણી, છાંચો ભરી વેચતા
 સોડા આઈસ--કિમને, ફળ ઘણાં, વેચે ફરી ફેરિયા
 રે'તી બીડ ભરાઈ ત્યાં તલભરી, બાલી નહિં ત્યાં ખરે!
 દીઠો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૧
 દીવાના ઝળકાટમાં, ગડગાડે, દેવાલયે વાદ્યનાં
 વેચે પુસ્તક વેચનાર ભપકે, પાડી ખુમો રાગમાં
 કાળા વેશજ "ફેસ"ની, વળિ છુપી, "પોલીશ" ફેરાફેરે
 આવી બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૨
 તાળીના ગડગડાટથી, નહિં ઝિઝું, સૂણાય ના કાનમાં
 ગાજ્યા કેસરી હિન્દનાં ગડગડી, હડી પ્રતિ ગર્જના
 આકાશે, પડ્યા પડ્યા, પ્રતિધ્વની, ગીરી તણાં શિખરે!
 ગાજી બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૩
 ધર્માચાર્ય સુગંધની સળિ અને, પુષ્પો લઈ આવતા
 હેતા આશિષ, ભાષકો બીડનમાં, જે ભાષણો આપતા
 જાણે કુંકુમ ચાંદલા, કરિજતા, સ્વસ્તિ ભણી મૂખડે

દીઠા બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૪
 ગાડીના ખખડાટને, બળદનાં, એકકા ઘણાં આવતા
 ઘોડાના ધુમશાન,ને, હુય--રથો, ચોપાસ ત્યાં દોડતા
 દેખાવો ઘડિયે ઘડી, બહુ થતા, પ્રજા--પતાકા ઉડે
 દીઠા બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે બાલાજીને ટેકરે--૩૫
 "દ્રાક્ષાદગર--સ્કવેર" લાંડન" તણો, જાયે વટાવે મુલે
 મો'ટો "હાઇડ-પાર્ક" તે, પુત્તલ ને ઘોડા ફર્વાજા ઉચે
 તેનાથી, નહિં ઉતરે, અગત્યમાં, પ્રજા સભા જ્યાં ભરે
 બહાલો બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૬
 હિન્દના હકક સ્વાર્પણો નિજ કરી, જે આવીયા સ્થાપવા
 તેના પાઠ-રજે થઈ, પુનિત તે, તારી ભુમી ટેકરા
 તિર્થ રાજકી' એ થયું, સ્મરણનો, ઉભો થશે સ્થાંભ તે
 ઉચો બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૭
 લાવ્યા સુરત શહેરમાંજ, કબજે "કેન્થેસ" લેવા મથ્યા
 કાઢ્યા હાંકી મવાલડા, બીડનનાં, જોદ્દા પછી જ્યાં ચઢ્યા !
 દેશી દ્રાહિ થયા ઘણાંજ, જગતની, ધિઃકકાર પ્રજા કરે
 દેખ્યો બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૮
 અત્રે, દેશ ઉદ્ધારવા, કહિં તમે, ખૂણે પડ્યા ક્યાં ગયા ? !
 મો'ટા, ઠાઝ, માડીયા ! દિવસ તે, લેખાઈ લેખે ગયા !
 આગેવાન હતા તમે, પછિ પ્રજા, જાણો જીવે કે મરે ? !
 બુઝ્યા ! બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૩૯

ખેલું, પ્રારંભ પૃષ્ઠ તે ધતિવૃત્તે, સૂર્યપુરે ઉઘડયું
 જન્મિ ઉદય-પદતિ નવિ અહીં, “કોનગ્રેસ”માં જે બન્યું
 તોડી ચોક્કસ વ્યક્તિની, સુરતિયે, જુહાપી આડંબરે !
 જાગ્યો ખીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૪૦
 રાખ્યું નામ, અણિ સમે, સુરતઓ ! ઝંખાયુ ના તેજમાં
 કીધો તેં ઉપકાર દેશ હિન્દને, પ્રજા તણાં પક્ષમાં
 આવ્યા’તા બહુ હોંશમાં, બહુ બડા ! નાઠા જિલે પુચ્છડે
 ધન્યા ખીડન--સ્કવેર, તેં બહું કિધું, બાલાજીને ટેકરે--૪૧
 જાણ્યું” તું ગુજરાતમાં, નથિ કંઈ, એવું કંઈ હિર તે
 જાણ્યું’છે, ગુજરાતમાં, દમ બહુ, માવાલના ભૂલશે
 જીલ્લા--સુરત--શહેરના, યુવકો, રાષ્ટ્રિય વોલન્ટીયરે
 સેવા ખીડન સ્કવેરમાં, બહુ કિધી, બાલાજીને ટેકરે--૪૨
 શહેરો, ને, વણિ ગામડાં, ગુર્જરો ! આખા ગુર્જરા જ્ઞનાં
 દોડયા કોધ કરી, અનેરું નિરખી, રાષ્ટ્રિયની સાઠમાં
 શાખાશે ! ધન્ય ! ગુર્જરો ! વિર--સુતો ! માતા ગુર્જરી હસે !
 જોઈ ખીડન--સ્કવેરમાં ગુર્જરો, બાલાજીને ટેકરે--૪૩
 માતાઓ ! ગુજરાત ! ઓ ! તુજ સુતો, ધુમ્યા પ્રયત્ને બહુ
 રક્ષા રાષ્ટ્રિય--દેવિનીજ કરવા, પ્રયાસ કીધા સહું
 ઉસ્કેરાઈ માવાલડે છરિ તિણી, “કોનગ્રેસ” લોકીઉરે
 રડયા ખીડન--સ્કવેર જોધ્ધ સઘળા, બાલાજીને ટેકરે--૪૪
 બેસાડી હિન્દ ગોખલે, હિન્દ તણી, “કોનગ્રેસ” દેવી ખરે

માર્યા, માર, મનાલડે, પત્થરે, કાચો જડયા છાપરે
 કિલ્લો--સુરતનો, નહિં કંઈ કિધું ! દોડયા હતા આગ્રયે !
 લાગ્યા બીડન--સ્કવેરનાં શૂર પિંડે, બાલાજીને ટેકરે--૪૫
 ઉમેદો, બડિ હોંશ, આશ, સઘળી, કિલ્લે હવાઈ ઉડી
 જોડો એકજ ઉછળી, કડ કડયો, તે કાગ--માળો પડી
 અન્યાયી અવરોધ માર્ગ ગતિનો, રાષ્ટ્રીય કાર્યે કરે
 કોપ્યો બીડન--સ્કવેર શહેર સુરત, બાલાજીને ટેકરે--૪૬
 છદ્મ વેશ ખુલ્લો પડ્યો, ઠગી પ્રજા, છેત્તર પંડીકરી
 આજે, ને, વર્ણ કાલ કંઈ મળશે, માવાલડી--ભાખરી !
 આગેવાન ગણાઈ સ્વાર્થ નિઝની, જાળો વળી પાથરે
 તેવા બીડન--સ્કવેરથી ધરથરે, બાલાજીને ટેકરે--૪૭
 કર્તવ્ય ભૂંટ કામના નથિ તમે, ડંકાસથી આડતા
 પે'રી કોટજ, પાટલુંન, ગળું--બંધે, કોન્વેસમાં, મહાલતા
 રે'વાને વળી બંગલા, ધન પ્રજા, ઉડાવતાં કાંકરે !
 ક્યાંથી બીડન--સ્કવેરમાં ભળિ જશે, બાલાજીને ટેકરે--૪૮
 અકારા, અલખામણા. દુર યયાં, હાંકીજ કાઢયા હવે
 "સિતારે-હિંદ" આંદ, માન વલખાં, ફાંફાં ચિતારે બડે !
 રાઈ, બાઈ બહાદુરે, સર, ચરો, કો'ના ભરોસો કરે !
 જોયા બીડન--સ્કવેર રંગ અઘળા, બાલાજીને ટેકરે--૪૯
 માંથે લાંછન મુકવા સુરતને, સાથે ગુર્જરાપ્ટને !
 જાણી જોઈ નોડવા, કળબળે, નિમંત્રી કોંચેસને

છેડાયા વિરરાખીયો ! તિલક શ્રી! આવી ઉભા આગળે
 ઉભા બીડન--સ્કવેર શુર શઘળા, બાલાજીને ટેકરે--૫૦
 બેરિસ્ટર, પંબળના લગત શ્રી, નામો ઘણાં ક્યાં ગણો!!
 મોતીલાલ ઘોષ, ને, અશ્વિનિ તે કુમાર બંગાલનો
 સરેયા વળિ ગજગરરે, બહુ ક્યાં, વાળી મુઠો ના છુટે
 કોખ્યો બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૫૧
 જીલ્લો સુરત, કોધ કોપ કરતો “ કો’ને પુચ્છી લાવીયા !
 જ્યાં ત્યાં ગોળ વટેણિયા, ગડબડયા, ડંડે ઉંચે ફાવિયા !
 નાખ્યો દોષજ દોષલો, કપટથી, નિર્દોષિયો ઉપરે
 બજો બીડન--સ્કવેરનાં, નહિ બુલે બાલાજીને ટેકરે--૫૨
 ગુર્જ રાષ્ટ્રજ જાગ ! જાગ ! જલદી, મેવાલડે શૂં ક્યાં ?
 સ્થાપ્યો, ગૃહવિચ્છેદ દેશ સઘળે, આખાં હિન્દુસ્તાનમાં,
 ધાયે માફ નહિંજ જે બુલ કિધી, મેવાલડા ગુર્જરે
 કોખ્યો બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૫૩
 શા માટે અલગા કરે નહિં પ્રજા, એવા મહાદ્રોહિને
 પ્રજાક્રિયજ લોગ અર્પણ ક્યાં લેવાજ ઇલ્લાહને !
 પાછા ટંગડી ઉચ્ચતે વળિ કરે, ફાળ્યું બહું વેતરે !
 કોખ્યો બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૫૪
 જેવું ક્ષેત્ર પવિત્ર, ખ્રિષ્ટિય ગણે, “ ચાર્ટર--મેગના ” મળ્યો
 મેદાને “ રનિમીડમાં, લળિ લિધો, તેતો હતા દેશિયો !
 જ્યાં બંધારણ બીજ આશ ફણુગા, કોન્ગ્રેસનાં ઉધરે

વાળ્યા બીડન--સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૫૫
 માટે બીડન સ્કવેર તું સુરતનાં, તેથી અધિકો ચઢ્યો !
 આખાં ભારત વર્ષના ભવિષ્યનો, જુડો ખડો જ્યાં કર્યો
 લેવો માર્ગ કર્યો હવે, પછિ હવે, વિચારવા આ સ્થળે
 મહ્યા બીડન--સ્કવેરમાં, હિન્દ--સુતો, બાલાજીને ટેકરે--૫૬
 એક્ષટ્રિમિસ્ટસ, રાષ્ટ્રિયો, યુગલ, તે ગંગા જમુના મળ્યા
 તિર્થ--રાજ પ્રયાગ, બિડન થયું, તે રાજકિર્તિર્થમાં
 મોઝરેટ મળિ જશે કદિ સમે, ત્રીવેણી તે સરસ્વતે !
 જત્રા બીડન--સ્કવેર સંગમ થશે બાલાજીને ટેકરે--૫૭
 જે કાંઈ થશે હવે, હિન્દ હિતે, “ કોન્ગ્રેસ ” ઉભી થશે
 પક્ષાપક્ષી ટુટી જશે, સહુ તણાં, વિચાર પ્રકાશશે
 માર્યા ડાંગ જુદાં પડે નહિં, કદી નિરો મહા સાગરે !
 ભેગા બીડન--સ્કવેરમાં, ફરિ થયું, બાલાજીને ટેકરે--૫૮
 થાશું એકેજ દીનતે, નથિ દુરે બૂલી જશું ભાઈનાં
 ડાટી ગૃહવિચ્છેદનેજ રડયું, બાઝી કંઠે ડાકમાં
 માતા ભારતિ એકઠાજ કરશે, જૂદા નહિં રાખશે !
 ભેગા બીડન સ્કવેરમાં, ફરિ થયું, બાલાજીને ટેકરે--૫૯
 ત્યારે બીડન--સ્કવેરતું ઝળકશે ! સ્મર્ણ--ચિન્હો રાખસું !
 ટુટી, રાષ્ટ્રીય, દેવિના દિવસડા ! પુનઃ શંભાર ! સું !
 તારી ધુળ રજે સહુ હિન્દ--સુતો, વંદીજ આલોટશે
 આવી બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૬૦

હિન્દિ-ભાવિક ગોકુળે જઈ કરી, રેતી-જમુનાજીમાં
 સુવે ભકિ-તજ ભાવથી, તિરથમાં, સર્થ અયોધ્યાજીમાં
 તે'વું રાજકી' મા'ત્મતે, વધિ જશે, ચર્ણોરજે શ્રેષ્ઠજે
 જાત્રા ખીડન-સ્કવેરનીજ કરશું, ખાલાજીને ટેકરે--૬૧
 મકકાને હાઝની, શુચિ ભુમી, જેવી હમે માનિયે
 હિન્દુ મુસલમાનનાં, હિતસહું, દેશોન્તિ પ્રમાણિયે
 હિન્દુ, મુસલમાન, પાર્સિ, સઘળા, એસ્થાનમાં આવશે
 જોવા ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે--૬૨
 જૂદી જુદી જાતનાં હિન્દ-સુતો, એસ્થાન જોઈ જશે
 ઇસાઈ યુરેઝિયનો, ભવિશ્યમ!, હર્ષ ભર્યા દેખશે
 ટુટી રાષ્ટ્રિય-દેવિ કેમ ? અહિંથી, તે ન્યાય તે આપશે
 જાણી ખીડન-સ્કવેરની હકિકતો, ખાલાજીને ટેકરે--૬૩
 ખાલાજી રૂપ ખાળતે, શ્રિપતિનું, શાક્ષાત છે જે સ્થળે
 પુરાણે બહુ કાળ દેવલ હતું, જુનું બહુ તે જગે
 બલી-વામન નામ દેવલતાણું, પ્રખ્યાત, શૂર્યપુરે
 પાસે ખીડન-સ્કવેર સહેર સુરત ખાલાજીને ટેકરે--૬૪
 વેત્રધારિ, ઊભા હતા, શ્રી શ્રિપતી, દેવાલયે દવારમાં
 મુર્તિ વામન રાજશ્રી બળિતણી, પૂંજતી બે સાથમાં
 ટુટયું વામન રાજશ્રી બલીતાણું જૂનાજ તે ખંડિયરે!
 પાસે ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે; ખાલાજીને ટેકરે--૬૫
 બંધાયા પછિ દેવલો, અહિં ખીજાં, ખાલાજી અંખાજીના

તે આ કાલ અર્વાચિન સઘળાં, ગોપી તણાં કાળમાં
 જીર્ણોદ્ધાર કર્યું, શ્રી અર્જુનજીયે, બાલાજી બંધાવ્યું તે
 પાસે બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૬૬
 ટુટ્યાં વામન રાજશ્રી બાલિ તણાં, દેવાલય સ્થાનમાં
 જૂના તે અતિ કાળમાં, અહિં હતાં, વિહાર તે બોદ્ધના
 સ-તા તે શક કાળમાં, બુદ્ધ પ્રજા, રાજ્ય તણા આશ્રયે
 બાંધ્યા બીડન આસપાસ સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૬૭
 આચાર્યો બુદ્ધ ધર્મના, અહીં હતા. રે'તા વિહારે ઘણાં
 સંજ્યામાં સહસ્રાવધિ, જૂથ ઘણાં, ટોળેજ ટોળાં મલ્યાં
 બાંધ્યો બ્રાહ્મભણ, બાંધ્યોને, ભણાવતા, તે વિશ્વ વિદ્યાલયે
 પાસે બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૬૮
 પાનાં તે ઉચલાવતા, ધુણવતા, માથે ઉઘાડે ભણે
 અન્ન-છવ અનેક રાજ્ય પ્રતિનાં, શ્રીમંતને આંગણે
 ગભોગાર ગજવતા, શિષ્ય સહુ, વિદ્યા અનેકાગૃહે
 પાસે બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૬૯
 વિદ્યા વેદક ન્યાય, સંગિતકળા, જ્યોતિષના શિક્ષણે
 ઉદ્ધિજ રસાયણો, ગણિતને, સાહિત્ય સંભાષણે
 કાવ્ય, નાટ્યા, અનેક શાસ્ત્ર ભણતાં પ્રાચિનમાં આ સ્થળે
 પાસે બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે--૭૦
 જૂના પ્રાચિન કાળમાં, શક પ્રજા, આ ભૂમિનાં ભાગમાં
 જીની રાષ્ટ્ર ગ્રિલાટ; ભાગ, વસતા, રથાનો કરી શહેરમાં

ઉશ્વાહ-ત દિનિષ્કનો, સુત હતો, ન્હાપાન જામાતૃતે
 આઁયો ખીડન ચોક શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે-૭૧
 ઉશ્વાહત્ત. અવંતિકા, પછી ગયો સેના-સુખો રાખીને
 તેતો, ખિડડુન, નામનો અહિં રહ્યો તે છાવણી સ્થાપિને
 ચોપાસે શક-લોક, શહેરસ્થળમાં, મધ્યે રહ્યો ચોક જે
 તેનું ખીડડુન-ચોક, નામ પડિયું, ખાલાજીને ટેકરે-૭૨
 ભૂલાયું સદિઓ જતાં, ખિડડુનનું, પ્રખ્યાતું નામ તે
 સંજોગે પુનઃસ્મરણમાં, સુરતમાં, કોન્વેસથી આઁયું એ !
 રાજ્યકી' પક્ષ રાષ્ટ્રીયની, કલક-તે, લોકો સભાં જ્યાં ભરે
 તેવો ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે-૮૩
 લીધું નામ ભૂલાયલું, ખિડડુનનું સૈકા અનેકો પછી
 તેથી છે, અભિમાન શહેર સુરતે, મેળા ભરી રાજ્યકી
 જૂનું કે પછી એ નવું, ખિડડુનનું, પ્રસિદ્ધ પામ્યું ખરે !
 અદ્યે ! ખીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે-૭૪
 વિખ્યાતું જુનું નામ ખીડનનાં,, અત્યવાર ખિડડુન છે
 જુનાં તે અતિકાળમાં, શક તણાં, મો'ટો લિધો ભાગ છે
 મેળા રાજ્યકી' તે જુના લિડઅતી, રે'તી ભરાતી સ્થળે
 તેઆ ! ખિડડુન ચોક શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે-૭૫
 જુના, માહત્તમ નાશ, ના, નથી થયાં, મા' સ્થાન આ દેશના
 સંજોગે સહુ પામશે પ્રસિદ્ધમાં, આખા હિન્દુસ્તાનમાં
 ઇતિહાસ ખરા થશે, હિન્દ તણાં, સોધો થશે ખોળસે

જેવો બીડડુન ચોકનો સુરતનો, બાલાજીને ટેકરે-૭૬
 જુની જાતી થઇ ન નાશ સઘળી, ચિરંજીવી હિન્દની
 “મેકિસકો-ઇન્ડિયન”ને વળી ડુબી, પાપીન” આસ્ટ્રેલિની
 જ્યાં જ્યાં થાય પ્રવેશ પશ્ચિમ તણો, ખોડો ત્યાં નીકળે
 જાગ્યો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૭૭
 કેનેડા, ન્યુઝિલેંડ જાત જુનિતે, પેશ્ચિફિકે બેટની
 ઉત્તરે ધ્રુવ દક્ષિણે, પૃથ્વી પડે, ખામો નહિ “વેસ્ટ”ની
 શા માટે મુજ દેશીઓ, ભર ઉંધો, નિર્માલ્ય ધોર્યા કરે
 જાગ્યો બીડન સ્કવેર શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૭૮
 “ચત્વારિકાન્થિડડુન” તું, શક્તણું જુનાજ તે કાળમાં
 મો’ટા શક ઝાવણી કરિ પડયા, જ્યારેજ એ સ્થાનમાં
 ડેરા, તંબુ, જરિતણું, કળશ તે, શુનાં રૂપાં શિખરે
 શોભા બિડુન ચોક સૂર્યપુરમાં, કેવી હશે ટેકરે-૭૯
 લીલા, લાલ, ગુલાબી, હિર પડદા, કિનખાખનાં આસ્તર્ણું
 ઘોડાનાં ધુમશાનને, હણુંહણે, ચિંધાડતા હાથિને
 જોટોના સમુદાયતે, ગુરતે, નાદો વિચિત્ર કરે
 કેવો “બિડડુન-ચોક” શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૮૦
 મો’ટાં, હાટ, ભરાઈ માલ વિવિધે, તે હાટ-વાડા મહીં
 મહોટા માલ ઉડાવ હ્યાં, ખડું થતા, વેચાતી ચિજો ઘણી
 દેખાતી શક ઝુંદરિ ખરિદતી, ટોળાંજ ટોળે મળે
 કેવો બિડન-ચોક સૂર્યપુરમાં, દેખાવ એ ટેકરે-૮૧

હીરા મોતન નંગમાળ, લપક્યાં, સૂવર્ણ કૌરે ભરી
 રાતા પિત લિલાંબરો, ચિવરને, ઘાટો અને ચુંદડી
 શોભીતી શકાંગનાં, બિડુનમાં, જોરાંગ ગૌરી ફરે
 હાથે બિડુન ચોકમાં ઠણકતી, બાલાજીને ટેકરે-૮૨
 મ્હોટાં તે દરબાર રાજ્યકિ, ભરતા, ખાંધી મહા મંડપો
 વાળાં છત્રીશ રાગનાં, રણશિંગાં, ગાજ્યાં ઘને ગર્જના
 હીરા, મોતન, નંગ-માળ, નિલમો, હાટો ઝવેરી ભરે
 આવી “બીડુન-ચોક” સૂર્યપુરમાં, બાલાજીને ટેકરે-૮૩
 વસ્ત્રો, હિર, સુલાઉને, સુઉનનાં, પુલો ફળોનાં ઢગો
 રાતાં પિચ્છ પિળાં સુનેરી રંગનાં, વેચાય જ્યાં પક્ષિયો
 ભારા શેરડીને કુપા મધ તણાં, કંદો મૂળો કાલવે
 ગાડાં બીડુન-ચોક સૂર્યપુરમાં, બાલાજીને ટેકરે-૮૪
 પાસેનાં અરણ્યની, નિપજ અહીં, વેચાવવા આવતી
 કેશુડાં પુલ-માળ કુલ મંજરી, વેણી ગુંગી લિલ્લડી !
 માથે પુષ્પજ માળતે અબુક્તાં, સ્વાતન્ત્ર્યથી ઉચ્છળે
 આવી બીડુન-ચોક સૂર્ય પુરમાં, બાલાજીને ટેકરે-૮૫
 સુગંધી વણિ આપધો, વન તણાં, વાસી અહિં લાવતા
 તૃણાંકુર સુગંધના, જડીબુટ્ટી, એ સ્થાનમાં વેચતા
 મ્હોટા માંડલિક રાજના, અધિપતી, મ્હોટાજ મંડળેશ્વરે !
 ઉભરાતો બહુ ચોકએ બિડનનો, બાલાજીને ટેકરે-૮૬

દેખીતી શક લોકની ઉપરથી, સત્તા હુતી ઉપરી
 દેશીમાં ભળી ધર્મ દેશિ ગૃહિને, દેશી થયાતા મળી
 પ્રજાનું ધન પાછું પ્રાપ્ત થઈને, પાછું પ્રજાને ધરે
 દેતા બીડન ચોક લોક શકતે, બાલાજીને ટેકરે-૮૭
 રાજ્ય-વૈભવિ સુંદરી શક તણી, સૈનિક સામ્રાટની
 વેપારી તણી કલ્પ-વૃક્ષજ લતા, કારીગરોની ધણી
 મ્હોટી તે ખરિદી કરી, ધન તણી, થેલી બહુ કાલવે
 આવી બીડન ચોક શહેર સુરતે, બાલાજીને ટેકરે-૮૮
 આજે ખંડણિ આપતા, નમિ જતા, કાલે ઊંચી ડોકથી
 જીનો ધર્મ ગૃહી, ગયા શક ભળી, દેશી મહુ રિતથી
 તેવા સંપત્તિ શોર્યાના સમયમાં, પ્રજા કલ્પોલ કરે
 ધન્ય ! બિરડુન-ચોક લોક શક તે, બાલાજીને ટેકરે-૮૯
 દુટયાં બોદ્ધ વિહાર વામન બળી, દેવાલયો ખંડિયરો !
 તેના સ્ફાટિક પાષાણો, લઈ ગયા, બોદ્ધો ઇસ્લામિયો !
 બ્યારે ઉજડ શહેર એ દુટી થયું, પોઠો ભરી પત્થરે
 લુટયાં બીહુન ચોક દેવલ ઘણાં, બાલાજીને ટેકરે-૯૦
 સાદા પાષાણ જે રહ્યા સુરજની, વાડી વિષે એ સ્થળે
 દીધા નાયુક ગોપિયે, સુરતનો, કિલ્લો થવા તાપિયે
 તેથી ગોપી મલ્લિકનીજ પદ્મ, દીધીજ ઇસ્લામીએ
 દુટયો બીહુન ચોક શહેર સુરતે બાલાજીને ટેકરે-૯૧

બંધાયો શક લોકથી સુરતમાં, કિલ્લો જુના કાળમાં
 પાણીની ભિંત, આગળે, સમીપમાં, ગોપીપુરા ભાગમાં
 જીર્ણોદ્ધાર કિધો હતો તુલસીએ, કિરોઝશા'ને સમે
 ખોદી ખીડુન---ચોકનાજ પત્થરા, ખાલાજીને ટેકરે-૬૨
 બાંધ્યું ગોપિતળાવ ગોપિમલ્લિકે, કિલ્લો જુના તોડિને
 પાપાણે કિધી પાળતે, સુરતમાં વાવો વળિ બાંધિને
 કિલ્લા બેડું જુના નવા, સુરતનાં, બાંધ્યા સમાર્યાજ જે
 ખોદી ખિડુન---ચોકનાજ પત્થરા, ખાલાજીને ટેકરે-૬૩
 ખૈદિ બ્રાહ્મણ, જૈનીનાં, અગણિતો, મેળા થયા એ સ્થળે
 જુના પ્રાચિન કાળમાં, સુરત એ ! તા'રી ભુમી ટેકરે
 સંસારી વળિ રાજ્ય'કી ધરમનાં, પ્રખ્યાતાં સૂર્યપુરે
 શોભ્યા ખિડુન---ચોકનાંજ ચહુટ્ટાં, ખાલાજીને ટેકરે-૬૪
 ધાન્યો રાષિ ઢગે ધને, ખિડનમાં, ચોપાસનાં ચૌહુટડાં
 ધર્માચાર્ય, વિદેશી દેશી વણિકો, સૈનિક ટોળે મળ્યાં
 જ્યાં કોલાહલ અજ્ર લેહી ગગને, માનુષ્યને સાગરે
 ગાજ્યો ખીડન---ચોક શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે-૬૫
 ગાડાં પોઠી ધમાલ જ્યા, ખણખણ્યાં, ધંટો અને ઘુઘરા!
 જોગી, જંગમ, મોર-પિચ્છ ધરતા, સિધ્ધો અને સેવડા!
 ટોળાં ત્યાં મળતાં ઘણાં, નટચટો, વિવિધ લોકો મળે
 તે આ ખિડુન---ચોક શહેર સુરતે, ખાલાજીને ટેકરે-૬૬

ખાપડે નહિં આવતે સુરત તો, બાલાજીના ટેકરા
 ત્હાડું પૂર્વ મહાત્મ સોધ કરિને પ્રસિદ્ધિમાં મુકવા
 આવશ્ય નહિં કારણો, કંઈ હતાં, પ્રાપ્તો કર્યાં તેહવે
 સેવા, રાષ્ટ્રિયમાં ઉભો બિડન તું, બાલાજીને ટેકરે--૬૭
 જીના ને નવાં મા'ત્મ એ, અક્ષયરો' ખાપડે સાથમાં
 સાથે રાષ્ટ્રિય પક્ષના. સુરતના, અમેસરોનાં રૂડાં
 રે'શે અમ્મર નામ એ ભવિષ્યની, પ્રજા ઘણું પૂજશે
 આવી બીડન-સ્કવેર સ્મર્યું કરિને, બાલાજીને ટેકરે--૬૮
 અન્યાયિ-બળ તોડતાં, સુરતના લોકે કરિ નામના
 પુરાં ગોપી હરી અને મહિધરે, શહેરે વિષેવે ઘણું
 વેશ્યો, કાયસ્થ, જૈન, કણુબી અને, અનાવિલો નામરે
 દીધી બીડન-સ્કવેરમાંજ મદદો, બાલાજીને ટેકરે--૬૯
 મા'રા સુરતિ લોકએ ! સુરતના ! બુધ્ધિ મ-તામાં રૂડા
 સાથે ગુર્જર દેશનાંજ સઘળા, એકયેજ ઉભા બડા !
 સૂકાની નબળા પડ્યા, મમતિયા, ભાંગ્યું ચઢી ટેકરે !
 કોખ્યો બીડન-સ્કવેર શહેર સુરતે. બાલાજીને ટેકરે--૧૦૦
 “ વહેમાતર ” દેશિયો, મુજ તણાં, બહાલા શૂરા ગુર્જરો !
 દેશોદય, કરો તમે, હુજિમળી, આગળ પાઉં ધરો !
 પિન્દો, પાઉં કરો નહિં, હિન્દ હિતે, અંગાર કયાં ભાખરે !
 ખાપડે સરખા હજો ! બીડનમાં, બાલાજીને ટેકરે--૧૦૧

જીર્ણોદ્ધાર કરિ થવા, હિન્દ સુતો, નિદ્રા થકી જાગજો !
 આયુષ્યે ધન, ધાન્ય, ને, પશુ, ધરા, આરોગ્ય હું મેંશ રા'
 જૂઠા પક્ષજના સહુ, મુજ તણાં, જે જે બન્ધુ દેશિ છે,
 તેને બિડન-સ્કવેરનીજ કવિતા, અર્પિશ્વમા ચાલ્ય છે-૧૦૨
 બોલ્યો હું કંઈ દેશ હિત કડવું, તે માફ બન્ધુ કરો!
 વાગે માંગલ્ય નાદના ઉદયનાં, વાદ્યો તમે શાંભજો!
 જાગ્યા છે! જગતેજ લોક સઘળા, મો'ટાજ રાપે કરે!
 બોલો બીડન-સ્કવેરની જય! જય! બાલાજીને ટેકરે !-૧૦૩

KH. P. DESAI;

